

Oživljavanje ruralnih područja 2030

DigiFarmTour Living Lab

Cilj Hrvatskog Living Lab-a koji se nalazi u regiji jadranske Hrvatske je istražiti moguće veze između malih održivih poljoprivrednika, turista i potrošača. Prvi cilj je pronaći odgovarajući način za stvaranje političkih i infrastrukturnih sredstava za održivi ruralni život. Uz trenutne trendove, veliki broj sela i farmi biti će „napušteni“ do 2030. godine, što zahtjeva razna rješenja.

Napredak poljoprivrede i cjelokupna digitalizacija države i društva omogućit će potrebnu infrastrukturu za razvoj trgovine i izravne prodaje poljoprivrednih proizvoda. Glavni identificirani izazovi u procesu oživljavanja ruralnih područja su društveno-tehnoloških karakteristika. Omogućavanje pristojnog života u ruralnim područjima s “civilizacijskom infrastrukturom”, odgovarajućom zdravstvenom skrbi za sve dobne skupine, obrazovanjem, državnim ustanovama i e-vladom ključni su čimbenici.

KONTEKST

Trenutno stanje digitalizacije u Hrvatskoj je osrednje. Što se tiče digitalnih vještina, mlađa generacija u Hrvatskoj (16-34 godine) su bolje od prosjeka EU-27. Udio poljoprivrednika u mlađim dobnim skupinama (do 40 godina) u Hrvatskoj je relativno nizak (oko 12% poljoprivrednika), pa se može pretpostaviti da je ukupan broj ljudi s dobrim digitalnim vještinama nizak. Ostale dobne skupine koje imaju učinak ispod prosjeka EU-27 u pogledu digitalnih vještina predstavljaju najveći dio sektora i gospodarstva općenito.

Iako Hrvatska ima dobru pokrivenost brzom širokopojasnom mrežom (86% na nacionalnoj razini i 39% u ruralnim područjima), ukupno korištenje fiksnog širokopojasnog pristupa je ispod prosjeka EU-a. Jedan od pozitivnih pomaka u povezivanju je dodjela usklađenog spektra za 5G u kolovozu 2021.

Digitalizacija usluga i dostupnost moderne širokopojasne infrastrukture zadovoljavajuća je u urbanim sredinama, a na tržištu postoji nekoliko pružatelja usluga. Cijene usluga su više od prosjeka EU, a u nekim slučajevima i znatno skuplje u odnosu na relative troškove života.

Stručnjaci iz zainteresiranih sektora, u ovom slučaju poljoprivrede, turizma i

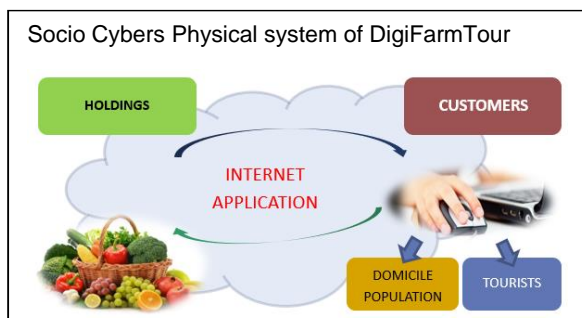
Informacijsko-komunikacijskih tehnologija udružili su se u DigiFarmTour Living Lab (LL). Dokazano je da korištenje digitalnih tehnologija u obliku interaktivnih web aplikacija/stranica otvara nove mogućnosti poljoprivrednicima za promicanje i izravnu prodaju vlastitih poljoprivrednih proizvoda. Kontekst povezivanja poljoprivrednog i turističkog sektora glavna je tema Hrvatskog LL-a. Ključni problemi koje je LL identificirao su nedostatak znanja o korištenju digitalnih tehnologija, kao i neravnomjerna pokrivenost internetom u ruralnim područjima. Iako su nacionalne strategije i politike digitalizacije koje su stupile na snagu nakon 2013. godine identificirale ovaj problem i planirale odgovarajuće intervencije, njihova provedba nije bila potpuno uspješna. Nedostatak ljudskih resursa i vještina potrebnih za korištenje javnih sredstava kroz otvorene pozive za infrastrukturna ulaganja rezultirao je sporim širenjem širokopojasne pokrivenosti, posebice ultrabrzog interneta. Kreiran je pravni okvir za kontinuirani napredak u cjelokupnom kontekstu digitalizacije te se očekuje povećanje ukupne digitalizacije hrvatskog društva te poboljšanje razvoja digitalne infrastrukture i vještina.

ISTRAŽIVAČKI PRISTUP

Hrvatski LL fokusira se na ulogu digitalizacije u olakšavanju prodaje domaćih proizvoda turističkom sektoru korištenjem napretka u digitalizaciji društva.

**DIGITALNE TEHNOLOGIJE
POKRETAČ SU PROMJENA ZA
SVE SEKTORE A POSEBNO ZA
IZRAVNU PRODAJU
POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA.**

Glavno pitanje bilo je **"Kako će digitalne tehnologije poboljšati promociju i prodaju domaćih poljoprivrednih proizvoda na turističkom tržištu do 2031.?"**. Rasprava tijekom radionica obuhvatila je sve čimbenike koji utječu na LL: Očekivana buduća poljoprivredna proizvodnja (proizvodnja maslina i ulja), budućnost trgovine (evolucija internetskih trgovina), turizma, kao i društvenih aspekata života.

Poljoprivrednu proizvodnju u regiji karakteriziraju pašnjaci i livade (57%), oranice (21%), nasadi maslina (10%) i vinogradi (5,5%). Prosječna veličina gospodarstva u jadranskoj regiji je mala (1,1 ha). Turizam je s udjelom od oko 20% u BDP-u (nacionalno bogatstvo) najvažnija gospodarska djelatnost u ovoj regiji. Dakle, cjelovit pristup razvoju ove regije nije moguć bez povezivanja poljoprivrede i turizma.

Svjetsko tržište je zasićeno jeftinim poljoprivrednim proizvodima masovne proizvodnje, često nedovoljno poznatim načinom uzgoja. Domaće proizvedena i autentična autohtona hrana postaje važan čimbenik turističke atraktivnosti mjesta. Jedno od rješenja u takvoj situaciji je

izravna prodaja vlastitih poljoprivrednih proizvoda. Korištenje digitalnih tehnologija u obliku specijalizirane, interaktivne web aplikacije otvara nove mogućnosti poljoprivrednicima za promicanje i izravnu prodaju vlastitih poljoprivrednih proizvoda. Mala gospodarstva tako dobivaju kvalitetni marketinški alat za izravnu komunikaciju s krajnjim kupcima.

RAZVOJ SCENARIJA

Kroz interaktivne radionice LL-a razvijena su dva glavna scenarija koja predviđaju situaciju u 2030. godini: "Digitalno obojeni ruralni život (DCRL)" i "Elitni, lokalni, ekološki, digitalni alati (ELEDA)".

Digitalno obojeni seoski život (DCRL)

U slučaju DCRL-a, mladi par odlučuje promijeniti stil života i zamijeniti urbanu sredinu ruralnom. Dobri uvjeti i razni poticaji daju im hrabrosti da se odluče za život na selu. Ideja je živjeti od proizvoda koje proizvode na vlastitoj zemlji. Izvor prihoda kroz diversifikaciju njihove farme u uvjetima dobre ekonomske i političke situacije nudi im sigurnost i obećava visok standard.

Odmah po dolasku shvaćaju da im znanje praktično i teoretsko o životu na selu i proizvodnji hrane nije dovoljno, traže savjet i prijavljuju se u lokalnu poljoprivrednu savjetodavnu službu koja je besplatna i nudi savjete prilagođene njihovim potrebama. U sklopu savjetodavnih usluga dobivaju sve relevantne informacije od tehnologija proizvodnje i prerade vlastitih proizvoda do registracije turističko-ugostiteljske djelatnosti, tehničkih i zakonodavnih preduvjeta. U sklopu savjetodavne službe pronašli su partnera koji će im omogućiti proalazak rješenja za sve izazove s kojima se susreću te stupiti u kontakt s drugim proizvođačima sa sličnim problemima Zahvaljujući svemu tome imaju više hrabrosti i osjećaju se kao dio zajednice i određena sigurna mreža.

2031. Hrvatska obala Jadrana slovi za jedno od najsigurnijih mjesta na Mediteranu, a uz pomoć aplikacije koja turistima nudi sve potrebne informacije,

etablirala se kao mjesto elitnog turizma. Proizvodi seoskih gospodarstava su vrlo traženi i relativno skupi te si ih zbog ograničene proizvodnje može priuštiti samo određeni broj ljudi. Proizvođači poljoprivrednih, prehrambenih proizvoda i pružatelji raznih usluga na farmama u ruralnim područjima povezani su u mrežu digitalnih usluga koja im omogućuje pristup određenim informacijama, uslugama (npr. strojevi za berbu, proizvodni roboti, distribucija teretnim dronovima i sl.) i kontaktima svih relevantnih čimbenika agro-rural-turističkog sektora.

Takve obitelji imaju sigurnost i želju odgajati svoju djecu u uređenom ruralnom području. Druga generacija tih obitelji više nema pionirskih problema kao njihovi roditelji i može se posvetiti podizanju kvalitete rada i života.

Time smo uspješno oživjeli ruralni prostor, očuvali kulturu i baštinu seoskih područja te osigurali kvalitetniji život njegovih stanovnika. Život na selu više nije stigmatiziran kao manje vrijedan i ljudi se u ruralnim područjima ne osjećaju izolirano ili necijenjeno zbog svog načina života, već svoj način života vide smislenijim i ispunjenijim nego u urbanim i prigradskim središtima.

Elitni, lokalni, ekološki, digitalni alati (ELEDA)

Primjenom novog zakona koji svim građanima EU-a omogućuje kupnju zemljišta u Republici Hrvatskoj dolaze velike tvrtke, ali i niz malih proizvođača koji traže plodno zdravo zemljište za poljoprivrednu proizvodnju. Zbog rata i drugih društveno-političkih čimbenika, velik dio hrvatskog poljoprivrednog zemljišta je neobrađen više od 30 godina, gdje je moguća proizvodnja visokokvalitetnih ekoloških proizvoda.

Tako, osim u proizvodnji hrane, novi poljoprivrednici koji se vraćaju u život u ruralnim područjima svoju priliku za zaradu vide kroz neki oblik agroturizma. Većina ljudi koji se odluče preseliti u ruralno područje i baviti se poljoprivredom nisu toliko vješti u poljoprivredi i trebaju savjete i znanje. Pitanje je koliko će moći dobiti

tražene informacije od raznih savjetnika ili konzultanata i koliko će ih to koštati

Pandemija Covida ostavila je traga na sektoru turizma. Turisti sada traže manja mjesta s autohtonim iskustvom, što u ruralna područja dovodi razne pružatelje turističkih i ugostiteljskih usluga. U nedostatku cjelovite strategije razvoja agro-ruralno-turističkog sektora, uz poljoprivrednike u ruralna područja dolaze isključivo turističke tvrtke, želeći iskoristiti trend u turizmu. Profesionalne turističke tvrtke su nelojalna konkurencija poljoprivrednicima koji također žele ugostiti turiste i ponuditi im autohtono iskustvo života u ruralnom području te ponuditi proizvode vlastitog gospodarstva i proizvodnje na licu mjesta.

Takvi isključivo turistički sustavi ne razvijaju život i ne oživljavaju ruralna područja i njihovu baštinu, već su aktivno rade tijekom turističke sezone, a ostatak godine se zatvara i ta područja su ponovno "mrtva". U osnovi, postoje svi preduvjeti za formiranje turističke mreže proizvodnje hrane i revitalizaciju ruralnih područja, ali svi ti pojedinačni dijelovi nisu smisleno povezani zajedničkom strategijom.

Lokalno gospodarstvo nema puno koristi od takvog turizma što smo mogli vidjeti na primjeru turizma u tropskim mjestima kada su zbog Covida ova područja propustila dvije turističke sezone, jučerašnja živahna turistička mjesta srušila su se kao kule od karata, ostavljajući ljude u teškom siromaštvu.

Opasnost u nedostatku sveobuhvatne strategije ruralnog razvoja je da ova ruralna područja ne postoje bez turizma.

Dolaskom stranih i domaćih tvrtki ali i pojedinaca u dosad napuštena ruralna područja oživljavaju sela i život u njima. Ljudi različitog porijekla pokušavaju stvoriti zajednice u kojima će tvoriti seoski idiličan život.

Zbog zdravstveno-socijalno-političke nesigurnosti ne mogu postići željeni standard i osjećaju se zakinuto u odnosu na ljude u urbanim sredinama. Druga generacija razmišlja o odlasku iz ruralne sredine i ne osjeća se ponosno ili posebno jer se bavi poljoprivredom i živi seoskim životom.

Tijekom radionica identificirano je nekoliko ključnih izazova koji se mogu podijeliti u kategorije poljoprivrede, trgovine i društvenih izazova. S napretkom u poljoprivredi i povećanjem digitalizacije i automatizacije očekuje se da će 2031. malo obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo moći biti održivo i pristojno živjeti. Rizik tržišnih fluktuacija koje imaju razorne učinke na proizvođače će biti manji. Zbog relativno niskih primanja ljudi koji žive u Hrvatskoj, ciljano tržište za takve proizvode su turisti (bilo kroz pojedinačne turističke rute ili kroz ugostiteljstvo i hotele). Prije krize izazvane pandemijom bolesti COVID-19 Republiku Hrvatsku je godišnje posjećivalo gotovo 19 milijuna turista, uglavnom u regiji LL. Ukupno gledano, digitalizacija će omogućiti transformaciju prodaje poljoprivrednih proizvoda i vjerojatno dovoljno jeftine mogućnosti isporuke. Osim toga, povećava se motivacija mlade generacije za život u ruralnim područjima.

Razlike u uspješnom prevladavanju ovih izazova nude moguće scenarije. Ako vlast i društvo uspiju pronaći prave politike koje će omogućiti napredak i stvoriti pozitivnu klimu, situacija će biti poput 'Digitalno obojeni seoski život (DCRL)'. Ako ne, depresija i daljnje propadanje sela i ruralnih područja bit će neizbježni.

DISKUSIJA O POLITIKAMA

Hrvatsko gospodarstvo vrlo je ovisno o turizmu koji čini oko 20% BDP-a. Glavno zanimanje i izvor prihoda u ruralnim područjima je poljoprivreda. Trenutno aktivne državne strategije u području poljoprivrede usmjerene su na prelazak poljoprivrede na isplativu i tehnološki naprednu poljoprivrednu proizvodnju (proizvodnja povrća, voća, maslina, grožđa/vina), diverzifikaciju obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, kao i na povećanje stupnja obrade proizvoda direktno na gospodarstvu. Digitalizacija vlade i gospodarstva također se povećava, a dodatno ju je ubrzao COVID-19 i pandemijske mjere. Zakonodavstvo u vezi s on-line kupnjom također se prilagođava što je brže moguće. Ključni čimbenici u ruralnim područjima bit će provedba

socijalne i demografske politike s ciljem poticanja mladih ljudi (obitelji) na povratak u ruralna područja i pokretanje poslovanja/modernih poljoprivrednih gospodarstava.

Nedostatak jasne politike i ekonomske strategije ruralnog razvoja ne nudi im dovoljnu financijsku ili savjetodavnu pomoć u rješavanju problema održivosti gospodarstava.

Klimatske promjene uzrokovale su pojavu nepovoljnih vremenske prilike vrlo čestim, a poljoprivredna proizvodnja je donekle nestabilna i nepouzdana. Da bi bio uspješan proizvođač, poljoprivrednik mora koristiti sve dostupne tehnologije (navodnjavanje, mreže za zaštitu od mraza, lovce na mraz, itd.), ali su vrlo skupe i većini proizvođača nedostupne. Tržište je vrlo zahtjevno i potrošači zahtijevaju samo 'savršene proizvode' i dostupnost proizvoda tijekom cijele godine. Prihodi poljoprivrednika su niski jer su strojevi i proizvodni troškovi vrlo skupi, a podjela između bogatih i uspješnih i siromašnih, urbanih i ruralnih je značajna.

Glavni izazov je kako osigurati sva potrebna civilizacijska dostignuća koja se očekuju u 21. stoljeću (dostupno zdravstvo, obrazovanje djece, kulturni sadržaji, cestovna infrastruktura, digitalizacija) u ruralnim područjima koja su udaljena od gradova

Zajednički pristup poljoprivrednih, trgovačkih i socijalnih (zdravstvenih, obrazovnih, kulturnih i dr.) politika, kako bi se omogućio život potomaka poljoprivrednih proizvođača u ruralnim područjima, ključan je za opstanak hrvatskih ruralnih područja. Osjećaj zadovoljstva nije u novcu, već je povezan s kvalitetom života.

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 818194.

Hrvatski plan oporavka i otpornosti

Hrvatski plan, koji podrazumijeva ukupnu investiciju od cca. 6,3 milijarde eura, uključuje digitalna ulaganja od ukupno 1.285 milijardi eura (20,4% proračuna plana). Strukturiran je oko pet prioriteta: (i) gospodarstvo; (ii) javna uprava, pravosuđe i država; (iii) obrazovanje, znanost i istraživanje; (iv) tržište rada i socijalna sigurnost; i (v) zdravstvena skrb.

- Ulaganja u digitalnu tranziciju u ukupnom iznosu od 576 milijuna eura.
- Ulaganja javne uprave od 437 milijuna eura.
- Ulaganje u komponentu obrazovanja, znanosti i istraživanja od 158 milijuna eura.
- Ulaganje u tržište rada i socijalnu komponentu od 57 milijuna eura.

Svi ti prioriteti jesu i moraju biti jednako zastupljeni jer djeluju kao lanac. Stoga bi sva zakonodavstva u različitim sektorima trebala biti sinkronizirana.

Zakonodavstvo o ekološkoj proizvodnji

- Slijedom Nacionalnog plana ruralnog razvoja 2023. – 2027. usvajanjem nacionalne strategije i akcijskog plana za ekološku poljoprivredu i proizvodnju ekoloških poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda

Informatička infrastruktura

- Razvoj e-javne uprave prema europskim smjernicama te razvoj e-usluga, e-usluga za građane i e-usluga za poslovne subjekte.

Nacionalna digitalna agenda

- Nakon Nacionalnog plana za razvoj širokopojasnog pristupa 2021. – 2027. i implementacije 5G usvajanjem okvira politike za uključivanje autonomnih i pametnih strojeva u ciklus agroproizvodnje.

Transformacija savjetodavne službe i integracija sa socioekonomskim temama

- Kvalitetno obrazovanje dostupno svima pod jednakim uvjetima s obzirom na načela cjeloživotnog učenja.

This policy brief is published in the frame of the EU-funded DESIRA project and aims to provide recommendations for policy makers on how to support digitalization in the context of DigiFarmTour in the Adriatic region of Croatia.

Kontakt: Dr. Silvio Šimon and Ozren Hrsto
Institut: Ministarstvo poljoprivrede, Republika Hrvatska
E-mail: silvio.simon@mps.hr

Više informacija: www.desira2020.eu

This document does not reflect the official opinion of the European Union. Responsibility for the information and views expressed therein lies entirely with the author(s).